

I mai 2006 inviterer Gisle Roksund alle norske allmennleger til uppskoke på Soria Moria før brygget – den nye spesialforeningen for allmennmedisin – tappes og korkes. Antrekk: Festlig og bekvemt. Dog uten kniv.

Intervjuet: Gisle Roksund

Danser med leger

Da Gisle Roksund fylte 50 år, gikk han fra Gjendesheim til hytta i Svartdal i Telemark. Turen tok tre uker. De som ville feire ham, fikk slå følge en etappe eller tre. Riktignok fikk jubilanten vondt i kneet og måtte ta pause i Skarvheimen, med aldersadekvat refleksjon over alle tings forgjengelighet, men han kom gledestrålende i mål. Uten en eneste loggført topp over 2 000 meter, uten å ha satt sitt eget eller andres liv på spill, uten andre trofeer enn gledene underveis – fjellet, vennene, kneet som ble bra igjen, festen som ventet.

Det er noe i hans måte å ferdes på som er konsistent med spesialiteten han har valgt seg og foreningen han leder, Norsk selskap for allmennmedisin (NSAM). I det allmennmedisinske terrenget er det langt mellom dramatiske hendelser. En viktig del av jobben er å følge pasienten et stykke på veien, det vanlige er vanligst og blir oftest bra igjen. Og foreningen hans heter *selskap*! Enn så lenge. I mai 2006 legger etter planen NSAM seg ned og overfører sammen med fagutvalget i Alment praktiserende legers forening (Aplf) sine oppgaver til én ny allmennmedisinsk spesialforening.

Et dannet selskap

– Det som gjorde størst inntrykk på meg som ung lege i møtet med NSAM, var det kollegiale samværet, måten å være sammen på. Kall det gjerne danselse. Jeg opplevde en organisasjon som bar større preg av fellesskap enn av formalia, og der ordet og samværet stod i sentrum. I NSAM holdt man flotte taler, det var sang og dans. Etterpå diskuterte vi fag til langt på natt. Dette var i selskapets pionertid – NSAM ble stiftet i 1983 – og motmaktsperspektivet gav nok ekstra glød. Men den levende, åpne, uformelle dialogen kjennetegner fortsatt kulturen i foreningen og er viktig å videreføre.

NSAMs leder har selv de beste forutsetninger for å føre selskapskulturen videre. En av hans kolleger var nylig på hjemme-

besøk hos en eldre dame. På veggen hang det et fotografi av et ungt, vakkert pyntet par, oppstilt i dansepositur. Den unge mannen så ut som en yngre utgave av Gisle Roksund. Det var Gisle Roksund, flere ganger norgesmester i selskapsdans for ungdom. Selv husker han ikke akkurat hvor mange ganger det ble.

– Fire eller fem ganger, i 1960-årene. Latin og standard. Det er fortsatt artig å danse. Men enda artigere å spille til dans.

Gisle Roksund sier «spelle». Og uttaler Skien med to e-er. Han spiller klarinett – korpsmusikk med Siljan jente- og guttekorps, der de fire ungene hans har spilt etter tur, tradjazz og dansemusikk med bandet Siljazz, og ellers når noen ber ham om en låt. Han er typisk lettbedd, som de sier i Telemark. Sammen med den andre Gisle (Schmidt, på trompet) i NSAMs styre har han innført verbet «å gisle», som betyr å dukke uventet opp på en hvilken som helst dagsorden med små improviserte musikalske vignetter.

Etter turnus og militærtjeneste drog Gisle Roksund i 1979 til Ulvik og Granvin, der han var distriktslege i tre år. Forsatt behersker han hardangerdialekten. Når han virkelig skal gjøre stas på et bordsete, fremfører han samtlige 18 vers av Olav H. Hauges dikt *Uppskoke* (1) så fråden står rundt kjeften.

«Ausa gjekk rundt / frå mann til mann / alle smaka, / kjende og fann / at ølet var godt / og fint i leten, / og jaggu gjorde / det godt i heten!»

For uinnvidde lesere: Uppskoke er å samles for å prøvesmake maltølet før det blir tappet på flaske.

Fra fattig, men fri ...

Dagbladet innførte i sin tid en spalte der kjendiser ble spurt om sitt livsmotto. Flere av oss laget vel et i håp om en dag å bli spurt. Ikke Gisle Roksund. Men han prøver ut et par forslag. – Ta ansvar! Det synes jeg at jeg gjør. Og så sier jeg som min gode kollega Svein Lie: «D'ække no moro hvis det ikke er litt moro!»

– Er det mest ansvar eller mest moro å lede NSAM?

– Det har vel variert. Nei. Skriv at det er moro. Da jeg ble spurt, sa jeg først nei. Men nå er jeg glad, særlig etter at prosessen med omorganisering av Legeforeningen ser ut til å gå den veien vi hele tiden har ønsket at den skulle gå. Jeg ble leder da debatten gikk som varmest. Det forrige styret, under ledelse av Anna Stavdal, hadde gjort en stor innsats for å tydeliggjøre de prinsipielle spørsmålene som knytter seg til forholdet mellom fag og fagforening. Min utfordring bestod i å videreføre kampen for NSAMs synspunkter innad i et ganske trøblete terreng, samtidig som vi skulle forhindre medlemsflukt fra en forening uten tydelig mandat og posisjon – og uten lokal infrastruktur. Jeg må takke for tålmodigheten i egne rekker. I tillegg skulle jo styret utføre sine plikter og løse de løpende oppgavene vi faktisk hadde – overbevisende og på sparebluss, bokstavelig talt. Den første styresamlingen jeg innkalte til høsten 2003, var preget av stort pågangsmot, nye, unge styremedlemmer og pengemangel. Jeg vedder på at det ikke er så mange andre av Legeforeningens organer som overnatter på medbrakt luftmadras og koker mat på dugnad når de møtes formelt. Men akkurat det klager jeg ikke over. Kreativitet, nøysomhet og evne til improvisasjon er tradisjonelle NSAM-dyder som har godt av å bli testet. Det er ikke for ingenting at vi har løvetannen som logo. Det verste har vært at vi ikke har hatt råd til å holde oss med sekretariat.

... til ansvarlig og ufarlig?

– Du avsluttet talen din til NSAMs årsmøte 2005 med at du «ser frem til å bli sterkere knyttet til Legeforeningen, med de forpliktelser og rettigheter dette medfører». Har du forståelse for de medlemmene som bekymrer seg for den fritt voksende løvetannens skjebne i Legeforeningens plen?

– Allmennlegene trenger én organisasjon som kan favne de allmennmedisinske fagmiljøene, én adresse å forholde seg til



Gisle Roksund

Født 24. juni 1951

- Cand.med. Universitetet i Oslo 1976
- Leder av Norsk selskap for allmennmedisin
- Allmennlege ved Klosterhagen lege-senter i Skien

Foto Marianne Loraas

i spørsmål av faglig art både for medlemmene og utad. Ingen leger under 50 år gidder å sette seg inn i den kompliserte historien om NSAM og Aplf og kampen om spesialforeningsoppgavene. Allmennmedisinen trenger mer og bedre forskning. Omsider foreligger det et politisk vedtak om etablering av allmennmedisinske forskningsenheter. Det er dessuten nødvendig at den allmennmedisinske spesialforeningen får en sentral rolle i videre- og etterutdanningen. Min ambisjon er at fagutvikling skal alminneliggjøres. Derfor er jeg glad for vedtaket om obligatorisk medlemskap også i spesialforeningen.

– Men...

– Det er klart man kan bekymre seg for takhøyden i Legeforeningen. I NSAM har vi tradisjon for å uttale oss fritt og velge våre samarbeidspartnere uten å spørre om lov. Vi har på egne premisser reist faglige problemstillinger og utviklet faglige verktøy. NSAMs varemerke er kritisk refleksjon og uavhengighet av kommersielle aktører. Derfor er vi med rette blitt oppfattet som habile og kompetente rådgivere i mange faglige sammenhenger. Legeforeningens uttrykte mål for omorganiseringen har vært å styrke foreningens faglige profil. Jeg velger å tro at det innebærer en forståelse av at fagutvikling forutsetter mangfold og stor grad av frihet. Konkret betyr det å tåle uenighet, også utad. Man verken kan eller bør styre faglige prosesser på samme måte som man styrer en fagforening.

Er leger korrupte?

– Du fremstår og fremstilles som en samarbeidsvillig og fredsæl mann. Likevel skrev du under på det mye omdiskuterte oppropet «Leger mot økt kommersialisering og korrupsjon» i fjor vår (2). Hva slags leder er det som stempler sine egne som skurker?

– Jeg har ikke stemplet noen. I så fall har jeg også stemplet meg selv. Jeg er blitt klokere med årene, f.eks. ved at jeg sluttet å reise på såkalte smøreturer for snart 15 år siden. Det er pinlig når leger bruker begre-

pet «smøretur» seg imellom, som om det var greit. Jeg tror jo mine kolleger har vært mer naive enn grådige, men nå er det blitt vanskeligere å påberope seg naivitet. Ellers er korrupsjonsbegrepet mest interessant på et overordnet nivå innen faget. Vi ser hvordan legemiddelindustrien påvirker bruken av forskningsresultater. Jeg oppfattet oppropet som en betimelig anledning til å vise omverdenen at leger har gangsyn og evne til å se seg selv i kortene. Det bør presiseres at jeg skrev under som privatperson, ikke som NSAMs leder. Men hovedinnholdet i oppropet er i tråd med NSAMs politikk slik den har vært siden stiftelsen. NSAM har i høst tatt initiativ til at forholdet mellom faget og legemiddelindustrien også blir satt på dagsordenen i WONCA. Det er jeg stolt av.

Byggmesteren

Intervjuet finner sted på hytta hans. Gisle Roksund er i snekkermodus og baler med å legge torvtak på uthuset. Det er langt ned. Man kan sin Ibsen i Roksund-familien. Jeg får assosiasjoner til byggmester Solness. Der Ibsens kyniske karrierist ofrer alt og alle på sin klatring mot toppen, er Gisle Roksund entreprenør og dugnadsmann og lite opptatt av berømmelse og meritt. Han kommer dessuten helskinnet ned.

– Jeg liker rett og slett å få ting til å skje, er glad i både prosessen og resultatet. Det morsomste er å jobbe sammen med andre.

Han har fått til mye, det meste i samarbeid med andre: I 1990 mottok han og medarbeiderne Sosial- og helsedirektoratets Det nytter-pris for arbeidet med de såkalte prosedyrepermene, et omfattende og konkret verktøy for samhandling mellom første- og annenlinjetjenesten. Prosessen innad i sykehusene og i grenseflaten mellom nivåene i helsetjenesten var minst like viktig som permene prosjektet avfødte. I 2002 redigerte han *Fastlegeboka* (3), for mange allmennleger uunnværlig i sin pragmatiske, men langt fra rent forretningsmessige tilnærming til det å drive praksis. Faget kommer først.

– Det har vært og er en tendens til at andre vil bestemme hva allmennlegene skal gjøre. Jeg merker at jeg blir provosert når enkelte kolleger tror de kan generalisere med utgangspunkt i erfaringer fra en kvistspesialitet. Det er allmennlegene som har det beste utsiktspunktet i faget, som med rette kan si at vi forvalter et faglig helhetssyn. Den største trusselen for allmennleger i dag er å bli sittende som nyttige idioter for helseforetak og offentlige instanser. Allmennleger skal først og fremst drive med diagnostikk og behandling. Vi må markedsføre oss med det vi er best til. Kanskje det er på tide å relansere det gamle KOPF-idealet (*kontinuerlig, omfattende, personlig, forpliktende*) (4)?

Tegn

Filmen *Danser med ulver* handler om krigshelten fra den amerikanske borgerkrigen som gradvis skifter identitet og blir indianer. I sin tid, det vil si etter at det var vanlig og før det ble trendy igjen, var dr. Roksund kjent for sine utsøkte slips. Til hverdags, på kontoret. Han har tatt av seg slippet. Til dette intervjuet stiller han som faren gav tilnavnet «dansare», Gisle dansare, i hullete joggesko av ukjent originalfarge og svett skjorte. Han foreslår at vi sitter ute, ved bål-plassen, med utsikt til fjellet Skorve. Mens NSAM litt vulgært uttrykt beveger seg «fra ramp til pamp», er det tegn som tyder på at lederen går i motsatt retning. Noen som leser dette vil finne det betryggende.

Elisabeth Swensen

elswense@online.no

Litteratur

1. Hauge OH. Uppskoke. I: Glør i Oska. Oslo: Norges boklag, 1946.
2. Leger mot økt kommersialisering og korrupsjon. Annonse. Dagbladet 8.5.2004.
3. Roksund G, red. Fastlegeboka. Allmennpraktiker-serien. Oslo: Universitetsforlaget, 2002.
4. Fugelli P, Johansen K, red. Langsomt ble faget vårt eget. Almenpraktikerbiblioteket. Oslo: Universitetsforlaget, 1984.